

**„DOCTOR HUMANUS” — SYMPOZJUM POŚWIĘCONE
PAMIĘCI I MYŚLI KS. PROF. DRA W. GRANATA
(1900—1979)**

W dniach 11—12 XII 1980 r. Towarzystwo Naukowe Wydziału Teologiczno-Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego urządziło w pierwszą rocznicę śmierci, sympozjum poświęcone pamięci i myśli ks. Wincentego Granata, którego Ksiądz Prymas Sęfian kardynał Wyszyński nazwał, w przesłanym liście, wielkim teologiem polskim. Całość rozpoczęła liturgia mszalna pod przewodnictwem ks. bpa doc. dra hab. Alfonsa Nossola przy współudziale 13 koncelebransów — uczniów zmarłego. W homilii ks. doc. dr hab. Walerian Słomka ukazał Zmarłego, jako człowieka ogromnie ludzkiego w przekazywanej teorii jak i postawie duchowej. Zawsze był *slugą słowa Bożego*, zwiastunem Dobrej Nowiny, prowadzącym człowieka do Boga.

Dwudniowym obradom towarzyszyło hasło: Ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie zaczerpnięte z tytułu Jego dzieła. Całość zmierzała z jednej strony do ukazania sylwetki zmarłego, a z drugiej do zaprezentowania dorobku naukowego. Podczas obrad wyrażono wdzięczność za przekazywaną wiedzę, podziw dla ogromu pracowitości, miłości dla pełni człowieczeństwa swego Mistrza, zobowiązanie wobec zostawionych wskazań. Zmarły ks. Rektor W. Granat okazał się w pełni jako profesor, a więc jako ten, kto nie tylko oznajmia Prawdę Bożą, ale o niej świadczy i nią żyje. Wypowiedzi uczniów świadczą, że był to *Magister veritatis et vitae*, bo często cytowane powiedzenia zmarłego pozwalają wnioskować nie tylko o recepcji przekazywanej wiedzy, ale i o wielkim wpływie na kształtowanie postawy życiowej. Niektóre referaty, wypowiedzi w dyskusji, ze względu na zbliżoną tematykę, zawierały te same sformułowania i pokrywające się poglądy. Priorytet poruszanych zagadnień wpłynął na mniejsze uwypuklenie samych mówców, których nazwiska zestawiono w porządku alfabetycznym. Przy referatach natomiast, których druk zapowiedziano w całości, podamy krótką ich treść, rozpoczynając od tytułu prezentowanego referatu.

1. SYLWETKA KS. W. GRANATA

Kalendarz życia i działalności ks. W. Granata — Dr Halina Szumił z wielką skrupulatnością przedstawia dane bio- i bibliograficzne. Urodził się On 1 IV 1900 r. w Ćmielowie, studia seminaryjne odbył w Sandomierzu 1918—

1923, święcenia kapłańskie przyjął w 1924 r., w 1923 roku, jeszcze jako subdiakon, został wysłany do Rzymu (Gregorianum) na dalsze studia uwieńczone doktoratem z filozofii (1925) i teologii (1928). Po powrocie, pracował jako prefekt szkół powszechnych (1928—1929) i średnich (1930—1933) w Radomiu, a następnie, jako wychowawca i profesor w Wyższym Seminarium Duchownym w Sandomierzu (1933—1958). W czasie wojny nauczał w tajnych kompletach. W 1952 r. podjął pracę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, początkowo jako zastępca profesora (1952—1956), później docent (1956—1960), profesor nadzwyczajny (1961—1970), równocześnie (1965—1970). Złożywszy rezygnację (1970) przeniósł się do Opola Lubelskiego, a później do Sandomierza (1977) prowadząc w dalszym ciągu pracę naukową.

O pracowitości zmarłego świadczą nie tylko wykłady i seminaria naukowe z teologii dogmatycznej, ale także 12 prac magisterskich na kursie zwyczajnym, 22 na kursie wyższym, 64 prace licencjackie, 41 rozprawy doktorskie, które powstały pod Jego kierunkiem. Dorobek pisarski obejmuje 19 prac samoistnych, 270 niesamoistnych opublikowanych, 36 będących w druku, a 32 prace pozostałe w rękopisie czekają na publikację.

W uznaniu zasług otrzymał w 1973 r. nagrodę w ramach kwoty ofiarowanej uczelni przez Towarzystwo im. Reinholda Schneidera, w r. 1978 nagrodę naukową im. ks. I. Radziszewskiego i medal: *Za zasługi dla KUL*. Do wieczności powołał Go Bóg 11 XII 1979 r.. Został pochowany na cmentarzu parafii katedralnej w Sandomierzu.

W dyskusji, mówcy ukazywali pełniej sylwetkę ks. prof. W. Granata przez dopowiadane szczegóły osobistych wspomnień. Podkreślano Jego ujmującą sylwetkę pełną życzliwości, umiaru w ocenie rzeczywistości i optymizmu, gdy mówił: *Czyż nie możemy wierzyć w Pana Boga, przepowiadać i po chrześcijańsku żyć*. (Ks. Słomka). W pracy odznaczał się wielką aktywnością, sumiennością, pracowitością; okazywał także wiele pomocy i życzliwej współpracy z redakcją Encyklopedii Katolickiej (Ks. Łukaszuk). Przypomniano Jego postawę głębokiej wiary, żywej modlitwy, umiłowania Pisma św., a także umiłowanie i wielkie poczucie odpowiedzialności za kapłaństwo swoje i formowane, gdy pełnił obowiązki dyrektora Konwiktów Księżych Studentów KUL w Lublinie (1956—1965). Postawą życia świadczył, że msza św. jest najpiękniejszą funkcją kapłaństwa. Miał też zwyczaj mawiać na zakończenie cyklu wykładów: *Koniec traktatu, ciąg dalszy w kaplicy*. (Ks. Daniłski, Czyż, Krasieński). Podkreślano umiejętność mobilizowania uczniów do osobistej refleksji, pomoc w przedstawianiu się z czystej teorii ku człowiekowi i Bogu w Chrystusie, gdyż bliską mu była każda sprawa odnosząca się do człowieka, a powiedzenie: *Sama nauka nie spełnia naszego powołania*, przyjmowane było, jako zobowiązanie do integralnego ujmowania wiedzy, życia i posługi kapłańskiej. (Ks. Hoła) Umiał słuchać, co inni mówili, sam posługiwał się językiem miłości, dlatego łatwo Mu było utrzymywać stały kontakt z ludźmi, był otwarty na całą rzeczywistość, na wszelkie dobro, nie zważając skąd pochodziło. Upominał więc słuchaczy, że *doszukiwanie się wszędzie błędu ma w sobie coś diabelskiego*. Inspirował też do samodzielnej pracy, mobilizował do osobistego wysiłku (Ks. Hanc, Hryniewicz, Rumiński, Szafranski, Zuberbier). Mówiono o Nim, że był charyzmatykiem odznaczającym się umiejętnością połączenia modlitwy z zapatrzeniem w wieczność, trafną oceną i docenieniem roli kobiety w Kościele oraz odwagą w nawiązywaniu kontaktów z innymi Kościołami, gdyż dewizą Jego życia była prawda czyniona w miłości. (Ks. C.S. Napiórkowski, S. Strzelecka).

Przypomniano też pracę, jaką prowadził przez 46 lat (1933—1979) w Zgromadzeniu Sióstr Służek Najśw. Maryi Panny Niepokalanej (prowincji sandomierskiej)

służąc zgromadzeniu jako wykładowca, kapelan, konferencjonista, rekolekcjonista, spowiednik kierownik duchowy. Budującą była Jego postawa szacunku wobec każdej zakonniczki, przez co zasłużył sobie wśród nich na miano: *Ojca dobroci*. Im też, a szczególnie młodzieży zakonnej, mawiał: *Bądź chlebem dobroci dla innych* (S. Latek).

Był człowiekiem wewnętrznego „rozdarcia”, a Jego dobroć była męska, czasami szorstka nawet, ale zawsze była to osobowość urzekająca, gdyż kierował się wielkim szacunkiem i czcią wobec człowieka i Boga i ta postawa zjednała Mu przydomek *Doctor humanus* (Ks. Hryniewicz, Krasiński, Napiórkowski).

2. DOROBEK NAUKOWY

Refleksja nad myślą Ks. W. Granata koncentrowała się na dwóch wiodących tematach: metodologii i humanizmu chrześcijańskiego. Obu tym zagadnieniom poświęcono po pięć referatów.

A. METODOLOGIA

Wprowadzenie ogólne w teologiczną myśl ks. W. Granata — Ks. bp doc. dr hab. A. Nossol charakteryzując myśl ks. Granata podkreślił, że teologia Jego służyła życiu. Wśród aspektów formalnych wymienił: wiarę, kontekst eklezjalny, doświadczenie religijne, dialogowo-modlitewny charakter teologii, ścisły organiczny związek ortodoksji z ortopraksą. Omawiając aspekty merytoryczne zwrócił uwagę na nieustanne zmierzanie od Boga w Chrystusie ku człowiekowi w Kościele. Wśród aspektów merytorycznych Jego teologii wymienił: Trójcę Świętą, objawienie się Boga w tajemnicy Jezusa Chrystusa, nieodłączność wiedzy o Bogu i o człowieku oraz miejsce człowieka w Kościele.

Źródła teologii — Ks. bp doc. dr hab. E. Ozorowski podzielił referat na trzy części: 1) rys historyczny, 2) rozumienie źródeł, 3) wykorzystanie źródeł. Ze względu na ograniczony czas mówców (kwadrans) — autor zatrzymał się jedynie na drugiej części. Zwrócił uwagę, że pierwsze publikacje ks. Granata miały ujęcie podręcznikowe, a późniejsze już perspektywistyczne. Takie nastawienie miało również wpływ na problem ujęcia źródeł teologii. Objawienie (Biblię i tradycję) zaliczył do źródła głównego przedmiotowego, akt wiary do źródła głównego podmiotowego, rozum do źródła pomocniczego podmiotowego, a wytwory rozumu do źródła pomocniczego przedmiotowego. Referat omówił również rozumienie i interpretację przez ks. Granata Biblii i tradycji, jako źródła teologii. Sporo miejsca poświęcił liturgii, która została ukazana jako źródło z którego teologia nie tylko czerpie, ale i wytryska oraz historii, gdyż problemy teologiczne powinny być ustawiane i rozwiązywane historycznie. Mówiąc o kościelności wskazał, że była ona rozumiana nie tylko jako magisterium Kościoła, ale jako cały Kościół, który jest nosicielem, stróżem i interpretatorem wiary. Z kościelnością i historycznością teologii wiąże się problem rozwoju teologii dogmatów. Przyczyny powodujące ten rozwój omówił w VI tomie *Dogmatyki Katolickiej*. Zaliczył do nich: jako przyczynę sprawczą Ducha Świętego, jako przyczynę instrumentalną pierwszą — Jezusa Chrystusa żyjącego w swym Kościele, jako przyczynę instrumentalną drugą — uroczyste i zwykłe nauczanie Kościoła oraz Ojców Kościoła, jako przyczynę pod-

miotową — wiarę i rozum, jako przyczynę okazyjną — herezję, a do przyczyny celowej — chwałę Bożą, życie Kościoła i szczęście dusz. Widział też potrzebę kontaktu z innymi teologiami katolickimi i niekatolickimi a wszystko co nowe znajdowało odbicie w jego wykładach i publikacjach. Omawiając problem wiary mówca wskazał, że ks. Granat ujmował ją przedmiotowo (wytwory i środki wiary wspólnoty chrześcijańskiej zarówno te z przeszłości jak i aktualne) i podmiotowe (postawa człowieka wobec rzeczywistości). Podobnie można traktować rozum obiektywnie (wytwory rozumu) i subiektywnie (akt rozumu). Ks. Granat dane uważał za źródło pomocnicze teologii. Postulował jednak by był to rozum oświecony wiarą.

Intuicja i doświadczenie w teologii — Ks. doc. dr hab. W. Słomka zwrócił uwagę, że ks. Granat poruszył zagadnienie doświadczenia mistycznego w swojej *Teodycei* i w skryptach, ale miał opory przed uznaniem roli intuicji i doświadczenia jako źródła teologii. Uznał jedynie intuicję jako metodę jako przedpole poznania Boga, przeciwstawiając ją zresztą metodzie spekulatywnej, a doświadczeniu przyznał rolę narzędzia i dopełnienia teologii spekulatywnej. Trzeba jednak przyznać, że wysoko cenił doświadczenie religijne na poziomie mistyki. *To doświadczenie mistyczne traktuje nie jako źródło teologii, lecz jako potwierdzenie doświadczalnej teologii, odmawiają mu zresztą charakteru obiektywizmu i interpersonalnego komunikowania go. Taki charakter ma tylko refleksja nad historią zbawienia, którą jest teologia, nie jest natomiast teologią refleksja nad doświadczeniem.*

Rys ekumenizmu — O. doc. dr hab. C. Napiórkowski podkreślił w nauczaniu i publikacjach ks. W. Granata powszechną, eklezyjalną życzliwość do wszystkich wspólnot chrześcijańskich i Kościołów. W r. 1964 napisał, że *Brak miłości prowadzi teologię do fanatyzmu, zawężenia niepoprawnych ocen w stosunku do innych teologii.* Unikał więc negatywnych wypowiedzi o innych Kościołach i ich teologiach, a starał się widzieć ich pozytywy, co podkreślał przy każdej sposobności. Świadectwem dojrzewającej postawy ekumenizmu są Jego publikacje, w których poglądy wspólnot niekatolickich umieszczał początkowo, zgodnie z metodą scholastyczną, w rubryce *Opinie niezgodne z nauką katolicką*, a w ostatnich latach zmienił sposób prezentowanych poglądów już bez polemiki i kwalifikacji na rzecz pozytywnego ich wykładu. Dynamiczna koncepcja prawdy, posiadana przez Kościoły, doprowadziła Go do wniosku, że każdy Kościół stoi wobec szansy ubogacenia się w dialogu z innymi Kościołami, gdyż każdy Kościół powinien *ubogacać siebie i prawdą obdarowywać innych.* Stąd Jego wniosek, że teologia jutra będzie pluralistyczna i ekumeniczna.

Wartość życiowa (charakter pastoralny) teologii — Ks. prof. dr hab. A. Szafranski analizując poszczególne traktaty wydobywał wszystko to, co w wykładzie ks. Granata zbliżało człowiekowi Boga, wszystko to, co w tej prawdzie prowadziło do życia. I tak na przykład w dogmacie o odkupieniu ukazał, jak chrześcijaństwo podniosło godność człowieka, szczególnie kobiety, jak też wpłynęło na rozwój kultury, jak bardzo zaktywizował wiernych w poczuciu odpowiedzialności za Kościół, jak stanęło w obronie ludzi chorych i odkryło nową wartość cierpienia i ofiary. Reasumując myśli ks. Granata można powiedzieć, że ideą centralną w jego nauce jest życie Trójcy Świętej i udział w nim człowieka przez łaskę oraz, że wszelkie dobro, które czyni Bóg, Kościół, człowiek jest dopełnieniem dzieła Bożego w świecie. Teologia ks. Granata zwrócona *frontem ku człowiekowi* ukazuje, jak bardzo ludzka może być nauka o Bogu.

B. HUMANIZM CHRZEŚCIJAŃSKI W UJĘCIU KS. W. GRANATA

Chrystologiczne podstawy humanizmu — Ks. doc. dr hab. L. Balter opracował swoje wystąpienia na 40 stronicach maszynopisu, co ze względu na porządkowych wymagało wielu skrótów. Referent zwrócił uwagę na: 1) zagadnienie obrazu Boga, którym jest człowiek i wypływającą stąd konsekwencją — wielkość człowieka jako obrazu Boga; 2) wcielenie Syna Bożego ukazało Jezusa Chrystusa jako doskonałego człowieka, który przywrócił ludziom, utracony przez grzech, obraz Boży, który jakoś zjednoczył się z każdym człowiekiem, z każdą osobą, jest to więc humanizm Wcielonego Syna Bożego; 3) odkupienie przywraca człowiekowi pierwotną godność dziecka Bożego, gdyż dla Boga zawsze liczy się człowiek, miłość, życzliwość w podejściu do drugiego człowieka i tak chrześcijaństwo ukazuje się jako bardzo humanitarne i zwrócone ku człowiekowi.

Personalistyczny charakter humanizmu chrześcijańskiego — Ks. dr J. Krasieński przypomniał, że na gruncie polskim Ks. W. Granat należy do pionierów personalizmu w teologii, ukazał także rozwój i kontekst personalizmu w jego dziełach. Podkreślał bezcenną wartość osoby ludzkiej i jej celów, mówił On: *Człowiek jest przede wszystkim osobą i ma swój cel w wieczności*, dlatego w wychowaniu katolickim za najważniejsze uważał postulat humanizmu. W okresie panowania hitleryzmu stwierdzał, że skończyła się era personalizmu, a zaczęła era totalizmu, wskazując równocześnie na jej niebezpieczeństwo. Mówił również, że kryterium stosunku do człowieka będzie kryterium oceny Boga. W ujęciu personalistycznym przedstawił charakter łaski, a w czasach powojennych pisze między innymi o personalistycznym charakterze modlitwy. Wbraw innym ujęciom, które zna i przytacza stwierdza, że człowiek jest twórcą wartości moralnych a sprawy ludzkie są przedmiotem oceny moralnej. Udowadnia zarazem autonomię człowieka, jako partnera Boga, którego celem ostatecznym jest wieczność. Podkreślał także dynamiczne ujęcie osoby ludzkiej wypowiadającej się w miłości a nawet śmierci. Ks. Granat doceniał głębokie walory humanizmu w egzystencjalizmie, szczególnie podkreślał ideę wolności i transcendencji i dialogowy charakter osoby.

Rola wizji Boga w kształtowaniu wizji człowieka — S. prof. dr hab. Z. Zdybicka wskazała na charakterystyczne rysy teologii ks. W. Granata, takie, jak czerpanie ze źródeł Objawienia i magisterium Kościoła, wyczerpanie na wszystkie sformułowania o człowieku oraz praktyczne nachylenie Jego teologii. Zwróciła również uwagę na rolę wizji Boga w kształtowaniu wizji człowieka, gdyż Bóg wskazał na podobieństwo z człowiekiem i sam objawił kim jest człowiek i kim ma być według planów Bożych. Człowiek jest powołany do uczestnictwa w życiu Bożym z całym bogactwem swojej zawartości. Chrystus ukazany został jako najpełniejszy, najbardziej czytelny obraz Boga i człowieka. Omawiając rolę obrazu Boga w kształtowaniu wizji człowieka wskazała na jego komplementarność i wielofunkcyjność, a w niej na funkcje: a) informacyjną (w Chrystusie człowiek ogląda Boga i siebie); b) aksjologiczną (Wcielenie ukazuje wartość człowieka); c) modelu (Bóg stał się człowiekiem, by człowiek mógł stać się na obraz Boga); d) ontyczną (Chrystus jest specjalną obecnością Boga wśród ludzi i narzędziem dzięki któremu każdy z nas może się stawać na obraz Boga i nowym człowiekiem).

Ku integralnej ontologii osoby — Ks. doc. dr hab. W. Hryniewicz ujął swój referat w czterech punktach: 1) dążenie do integralnego opisu osoby (osobą najwyższą wartością w świecie); 2) relacyjny charakter osoby (specyfiką

natury ludzkiej jest to, że osoba istnieje w relacji do kogoś); 3) o prymat ontologii osoby nad ontologią rzeczy (personalistyczne ujęcie, z wyjątkiem Eucharystii, traktatów teologicznych przez ks. Granata); 4) pojęcie przyczynowości osobowej jako konsekwencja ontologii osoby (przyczynowość osobowa jest możliwa tylko między osobami).

Personalizm podstawą pluralizmu chrześcijańskiego — Ks. doc. dr hab. S. Rosik zwrócił uwagę na nurt personalistyczny i pluralistyczny teologii ks. Granata, koncentrując się przede wszystkim na zagadnieniu personalistycznej motywacji pluralizmu teologiczno-moralnego, omawiając w nim określenie moralności personalistycznej i chrześcijański wymiar moralności personalistycznej; stwierdził, że chrześcijańska moralność jest moralnością personalistyczną, bo jest moralnością dialogu osób: Boga i człowieka, bo osobowy Bóg wzywa osoby ludzkie do braterskiej wspólnoty. Jest równocześnie pluralistyczna, bo Bóg będąc wielkim personalistą nadaje swoim wezwaniom charakter pluralistyczny. W drugiej części autor poruszył personalistyczne motywacje pluralizmu, zatrzymując się głównie na racjach płynących z antropologii moralnej. Teologia moralna jest antropologią teologiczną, gdyż mówi o człowieku stworzonym, odkupionym, przeznaczonym do współżycia z Bogiem, ale egzystującym konkretnie w historii. Katolicka teologia moralna nie może być niepluralistyczna, w przeciwnym wypadku straciłaby całą doktrynalną skuteczność. Tak więc racje pluralizmu teologiczno-moralnego są natury personalistycznej.

Dyskusja dotycząca metodologii wykazała, że chociaż ks. Granat doceniał problematykę metodologiczną, to nie przejmował się nią zbyt, co było powodem braku zwartości i koherencji (Ks. Balter, Krasiński, Napiórkowski, Zuberbier). Był jednak zwolennikiem spekulatywizmu i bronił racjonalistycznego ujęcia teologii (Ks. Słomka). Podkreślano znaczenie historii i kultury jako źródła teologii w dziełach ks. Granata (ks. Słomka, Szafranski), twórcze wykorzystanie różnych orientacji filozoficznych oraz dokonana recepcję zachodniej myśli teologicznej na grunt polski (Ks. Hryniewicz, Krasiński, Majewski, Napiórkowski, Szafranski, Zuberbier). Zwrócono uwagę na brak odrębnego tomu poświęconego sakramentologii i mariologii (ks. Balter), przy czym mariologia poruszona została w różnych artykułach (Ks. Krasiński, Rumiński). Podkreślając wkład ks. Granata w polską myśl teologiczną wskazano na przewodnią myśl jego teologii — ideę życia (ks. Krasiński) oraz na miejsce Pisma św. w dogmatyce, podkreślając znamiennej przemianie postawy od cytowania Pisma św. do refleksji biblijnej (Ks. Kudasiewicz). Często poruszonym zagadnieniem była polskość Jego teologii, przejawiająca się w podejmowaniu rodzimych tematów i doświadczeń (np. idea Miłosierdzia Bożego), wszystkiego czym żył naród oraz wszystkiego, co stanowi polską kulturę (Ks. Balter, Napiórkowski, Słomka, Zuberbier).

Zywa dyskusja rozgorzała wokół relacyjnego charakteru osoby ludzkiej, a wątpliwości dotyczące właściwego określenia jednostki, indywiduum, osoby (ks. Hryniewicz) zrodziły konieczność odrębnego sympozjum poświęconego wyłącznie zagadnieniu personalizmu (Ks. Zuberbier). Refleksja nad osobą ks. Granata i Jego dorobkiem naukowym zrodziła potrzebę twórczego odczytania i twórczej recepcji Jego myśli (ks. Hryniewicz, Słomka), potrzebę szerszego upowszechniania Jego myśli, również w językach obcych (ks. Rumiński), a także podjęcia programu nowych polskich tematów, jak na przykład: polska teologia narodu (P. Klauza), czy związek religijności z patriotyzmem, względnie badania dotyczące religijności ludowej (O. Napiórkowski). Ze wspólnego zamyślenia nad tym *człowiekiem syntezy* rodzi się potrzeba twórczej recepcji jego postawy (Ks. Hryniewicz). Należy się spodziewać, że zapowiadany druk całych referatów i pełnych wypowiedzi spotka się

z dużym zainteresowaniem polskich czytelników, pozwoli uzupełnić luki tego sprawozdania i jeszcze bardziej przybliży postać współczesnego, tak bardzo ludzkiego teologa.

Harmonijnym uzupełnieniem obrad odbywających się w auli KUL była wystawa poświęcona osobie ks. W. Granata, którą urządzono w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL. Obejmowała ona część biograficzną zawierającą opracowania dotyczące życia ks. Granata, Jego twórczość, fotokopie dokumentów (10), zdjęcia, związane z głównymi wydarzeniami Jego życia (46). Tutaj także znajdował się 2 zeszyt tomu 19 Roczników Teologiczno-Kanonicznych, który był Księgą Pamiątkową poświęconą Jego osobie przez Przyjaciół, Kolegów i Uczniów w 70-tą rocznicę urodzin (1900—1970).

Część bibliograficzna prezentowała prace książkowe (18), opracowania (21), recenzje książek (12), publikacje niesamoistne (60) i rękopisy (5). Ta część obejmowała przegląd dorobku pisarskiego od pierwszej pracy — recenzji, drukowanej w r. 1929 w czasopiśmie *Prąd* po rękopisy znajdujące się w produkcji wydawniczej: 1) *Personalizm chrześcijański, Teologia osoby ludzkiej*; 2) *Jezus Chrystus, Historia i Tajemnica*.

Ekspozycja ta (słowa uznania i wdzięczności dla organizatorów) w udokumentowany sposób przybliżyła Osobę, dorobek pisarski i cały trud pracowitego życia, a pokoleniu lat Jego rektrowania przypomniła pełną skromności i życzliwego uśmiechu postać ks. Rektora W. Granata, który dyskretnie podając rękę zwracał się do każdego z nas *Witam młodzież*.

Za konsultację i udostępnione materiały z wystawy dziękuję P. dr H. Szumił.

KS. ZBIGNIEW WIT